

A R P P E A N U M

Pääportaan konservointityöt

Syksy 2002 -
syksy 2003

IKKUNAT, karmit ja pokat

Pääportaan ikkunoiden karmit ja pokat on laseerattu öljylasuurilla. Vanhat maalit oli karmeista poistettu, ne laseerattiin kokonaan uudelleen. Pohjamaalina on Otex ja kittauksessa käytettiin Spakkeli puukittia ja Spakkeli öljysiloitetta. (Otex valittiin pohjamaaliksi siksi, että se on täysin matta eli siihen jää voimakkaat siveltimenjäljet lasuurista. Ja se kuivuu hyvin viileissäkin olosuhteissa.)

Lasuuri tehtiin Tikkurilan vernissasta, Oulu tärpätistä ja tuubiöljyväreistä ikkunoiden vanhan lasuurin mukaan sävyttäen. Talven 2002-2003 aikana huomattiin, että ulkoikkunat vuotaa huomattavasti, niistä tuli sisään vesi ja lumi. Veden jäätyessä ja sulaessa ja lumen seisoessa ikkunoiden välissä seurauksena on se, että karmeissa ja ikkunapokissa on nähtävissä selviä vaurioita maalipinnoissa.

Ikkunapokien sisäpinnoista poistettiin paksut kerrokset liimapaperia vettä apuna käyttäen ja poikkeuksetta ne restaurointi-maalattiin. Muutamia ikkunoiden välissä olevia pintoja jouduttiin tekemään uudelleen (samalla tavalla kuin karmit), mutta pääasiassa ikkunapokiin tehtiin vain restaurointimaalaus.

Karmit ja pokat lakattiin kahteen kertaan, pohjalakkaus ohennetulla Miranolilla (kiiltävä) ja pintalakkaus Miranolin ja Jalo himmeän seoksella, 1:1.

IKKUNAPENKIT

Öljylasuurilla laseeratut ikkunapenkit käsiteltiin hyvin vähäisesti, nekin saivat jäädä lähes alkuperäiseen, kuluneeseen ja kauniiseen asuunsa. Pienet vauriokohdat kitattiin puukitillä ja restaurointimaalaus tehtiin tuubiöljyväreillä, maalineste Talens Bleached linseed oil, ranskalainen tärpätti (noin 1:1) ja mukaan tippa Talens Siccative courtrai (pale). Ikkunapenkit lakattiin kahteen kertaan samalla tavoin kuin karmit ja pokat.

OVET

Ootrattujen ovien restaurointimaalaus suoritettiin samalla tavoin kuin ikkunapenkeissä eli kittaus puukitillä ja maalaus tuubiöljyväreillä. Oviin jätettiin luontevasti sopiviin paikkoihin koskematonta, kulunutta pintaa. Kiillontaus tehtiin lakkaamalla esim. yksi oven peili kokonaan, jos siinä oli isoja paikkoja, joiden kiiltoerot häiritsivät vanhaan pintaan nähden.

KAIDE, puuosa

Kaide oli hyvin kulunut paikoitellen, valkoinen pohjustus näkyi osittain. Kuluneet kohdat maalattiin mustalla öljyvärillä ja pintalakkaus tehtiin vanhan mallin mukaan eli

lakkaan sekoitettiin hieman kultajauhetta, tuloksena ikäänkuin metalli-imitaatio. Kaiteiden hyväkuntoiset kohdat jätettiin koskemattomiksi. Lakka Miranol.

SEINÄT

Seinät on marmoroitu öljymaaleilla, alaoosat on mustaa marmorista ja yläosat on harkoitettu vihertävällä, kellertävällä ja punaruskealla maalilla marmoriksi.

Ennen meidän työmme alkua seiniin oli tehty värinkiinnitys ja ne oli puhdistettu (konservaattorit Ari Yli-Rantala ja Toni Lidman).

Seinissä oli runsaasti vauriokohtia, joista puuttui maalipinta ja kitti rappausta myöten. Nämä kohdat kitattiin Polyfilla korjausmassalla, joka on vesiliukoinen. Massaa sävytettiin pigmenteillä maalauksen helpottamiseksi. Polyfillapaikat pohjustettiin sellakalla ja restaurointimaalaus suoritettiin tuubiöljyväreillä (maalineste sama kuin ikkunapenkeissä). Vauriokohdat korjattiin kittaamalla ja maalaamalla noin 170cm:n korkeuteen lattiasta, siitä ylöspäin korjattiin vain maalaamalla vauriokohdat, ilman kittausta ja ne näkyvät tummina alueina sivuvalossa.

SEINIEN KIILLONTASAUUS, vauriokartoitus

Seinissä on suuria kiiltoeroja, on kiiltäviä ja himmeitä alueita. Se johtuu siitä, että seinissä on eri karkeuksisia pintoja. Ne ovat olleet vuosikymmenten mukanaan tuoman lian peitossa ja seinät ovat näyttäneet tasaisilta. Myös vanhat paikkaukset tulivat puhdistuksessa esiin ja näkyvät tummempina. Ne saivat jäädä niin, räikeimpiä tapauksia hieman korjailtiin. Seinät ovat myös paikoin krakeloituneet ja paikoin paksut krakelyyrit ovat irtoamassa. Seinien maali irtoaa myös ohuena kerroksena, kuplien irti. Nämä asiat on syytä ottaa huomioon lähitulevaisuudessa ja kiinnittää maalit alustaansa niinkauan kun ne vielä ovat paikoillaan olemassa, (rakennuksen käyttö lisääntyy koko ajan tuoden mukanaan uteliaita ihmisiä).

Eri kiiltoasteita ja pesujälkiä seiniin on tullut myös värinkiinnitystä tehtäessä (Yli-Rantala-Lidman). Seinäpinnan toisin paikoin näkyvä vinyylisyys johtuu siitä, että kiinnityksessä käytettyä Acronal-liimaa ei ole pesty tarpeeksi nopeasti ja huolellisesti, puhtaalla vedellä, pois. Kuivunutta, ohutta liimakalvoa ei saa pinnasta pois.

Kolmoskerroksesta ylös menevään syöksyyn on tehty kiinnitys-, paikkaus- ja kiillontasauskokeiluja (Yli-Rantala, Lidman) suurehkolle alueelle keskelle seinää. Kiillontasuskokeilut on tehty likaiselle pinnalle kiiltävällä ja mattavernissalla sekä näiden seoksilla. Vernissa yritettiin poistaa asetonilla ja se onnistuikin siten, että erilaiset kiillot saatiin tasoitettua mutta kokeilukohta näkyy likaisena alueena seinässä.

Seinän alaosissa, mustan marmorin alueilla, työtämme hankaloitti myös pintaan sivelty vernissa (kiiltävä ja matta 1:1, Yli-Rantala-Lidman). Se näkyy tummalla pinnalla harmahtavana kalvona,

toisin paikoin se on sivelty pintaan vaakavedoin ja siveltimenjäljet näkyvät selvästi. Vernissaa yritettiin poistaa tärpätillä ja asetonilla, ei toivottua tulosta. Parhaiten vernissa ja siveltimenjäljet hävisivät pyyhkimällä maalinesteellä (öljy ja tärpätti 1:1) mutta tämäkään ei toiminut joka paikassa. Kiillontasauksessa sekä seinien ylä- että alaosissa kokeiltiin myös vahalla kiillotust alueittain mutta se ei toiminut toivottulla tavalla. Päätettiin jättää eri kiiltoasteet seiniin, koska yli koko seinäpintojen ei voi eikä saa laittaa mitään esim. lakkaa, koska seinien maali on niin haurasta, että pintaan tuleva kalvo vain kiristää ja aiheuttaa maalin irtoamista. Mikä tahansa yllivedettävä aine edesauttaa uusien vaurioiden syntymistä.

Toimenpiteet

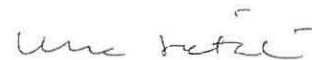
Seiniltä pyyhittiin rakennusaikaiset pölyt pehmeällä liinalla. Seiniä hangattiin kevyesti säämiskällä ehjiltä alueilta, tämä tasoitti paikoitellen yllättävän paljon kiiltoeroja (seiniä ei ole lakattu, onko vaha?) Uusiin, himmeisiin öljymaalipaikkoihin yritettiin saada kiiltoa retussivernissalla, mutta sillä ei saatu tarpeeksi kiiltävää pintaa. Uudet maalipaikat lakattiin ohennetulla Miranolilla (lakka ja tärpätti 1:1). Himmeät maalipaikat tulivat kiiltävimmiksi, lähemmäksi seinän kiiltoa ja tasoitti näin ollen seinä kiiltoeroja.

Työaika oli syksy 2002 - syksy2003. Talviset olosuhteet tuntuivat myös porrashuoneessa, jossa lämpötila oli pahimmillaan +5 astetta. Aikataulu oli tiukka mutta kaikenkaikkiaan työ oli oikein haastava ja antoisa.

Työt suoritettiin Museoviraston rakennuskonservaattori Pentti Pieterilan ja Engel Rakennuttamispalvelu Oy:n arkkitehti Juha Lemströmin hyväksymiä menetelmiä käyttäen.

Helsinki 3.10.2003

Arja Kuustie, konservaattori
040-5508554

Ulla Setälä, konservaattori
050-5855408

Maalaushovi Oy

SISÄÄNTULOAULAN KORISTEMAALATTU LIIMAMAALIKATTO

Liimamaalikatton tummiksi maalatulla ruodeosuuksilla on hiushalkeamia ja väri-irtoamia ja väri on irronnut rappaukseen asti. Katon vaaleat osuudet on läpeensä hiushalkeamilla mutta väri on kiinni pohjassaan.

Tummilla ruodeosuuksilla suoritettiin värinkiinnitys siten, että vauriokohdan reunat liimattiin kiinni Paraloid B.72 - liimalla, liuottimena asetoni, sekoitussuhde 4:6. (Vauriokohta on alue, josta väri on jo irronnut rappaukseen asti, reunat törröttää irti alustastaan.)

Muihin kiinnittämisen tarpeessa oleviin alueisiin ei kajottu ajanpuutteen vuoksi, mutta koko katon värinkiinnitys pitäisi suorittaa pikaisesti, nyt tehty työ on vain ensiapu.

Restauroidintimaalaus suoritettiin liimamaalilla, liimana Tylose selluloosaliisteri.

PÄÄAULAN KORISTEMAALATTU LIIMAMAALIKATTO

Katossa runsaasti irtoamaisillaan olevaa krakeloitumista, hiushalkeamia ja väri-irtoamia läpi koko katon. Vauriokohdista näkyy jokin pohjustus, väri-irtoamat eivät ole rappaukseen asti niinkuin sisääntuloaulan katossa vaan pohjustepintaan.

Työtavat ovat samat kuin sisääntuloaulan katossa eli värinkiinnitys vain vauriokohtien ympärillä ja restauroidintimaalaus liimamaalilla.

Myös tässä katossa olisi tarpeellista suorittaa koko katon värinkiinnitys, ehkä vielä kipeämmin kuin sisääntuloaulan katossa, joka on huomattavasti hyväkuntoisempi kuin tämä.

Molemmissa katoissa nähtävillä vanhoja värinkiinnityksiä tai kiinnityskokeiluja, jotka ovat osin jo irronneet ja kovettuneet. Liimatuissa kohdissa näkyy usein tippa kiiltävää, kovaa liimaa, joka on irrottanut maalin pohjastaan. Valitsemamme laimeahko Paraloidliuos toimii värinkiinnityksessä hyvin, imeytyy pitkälle irtoamien alle ja liimaa irtopalat alustaan kiinni.

MATERIAALILUETTELO

Spakkeli puukitti, Tikkurila

Spakkeli öljysiloite (TAE), Tikkurila

Otex pohjamaali, Tikkurila

Vernissa, Tikkurila

Oulu tärpätti

Miranol kiiltävä alkydilakka, Tikkurila

Jalo himmeä alkydilakka, Tikkurila

Polyfilla korjausmassa, Oy Hempel

Tuubiöljyvärit: Rembrandt, Van Gogh, Beckers

Bleached linseed oil, Talens

Siccative courtrai (pale), Talens

Ranskalainen tärpätti

Sellakka, Kirjopiiska

Pigmentit, Kirjopiiska

Tylose MH 300 selluloosaliisteri, Kremer pigmente

Paraloid B 72, Museoiden hankintakeskus

SIIVOUSOHJEITA

Pääportaikossa kaikki pinnat ovat vanhoja ja melko arkoja kosketukselle, varsinkin seinät.

IKKUNAT

Ikkunat voi pestä pyyhkimällä esim. Vileda ikkunaliinalla, ei runsaasti vettä eikä lastaa (lastan kanssa pestessä liika, likainen vesi valuu ja sotkee paikat). Ikkunoiden karmit ja pokat voi pyyhkiä varovasti kostealla liinalla.

IKKUNAPENKIT

Voi pyyhkiä kostealla liinalla, ei runsasta vesimäärää.

OVET

Voi pyyhkiä kostealla liinalla.

KAIDE

Voi pyyhkiä kostealla liinalla.

SEINÄT

Seinille ei vesipesua eikä edes pyyhkimistä kostealla liinalla, seinien materiaali on hyvin haurasta eikä siedä koskettelua. Pölynpoistoon kevyt moppaus kuivalla, pehmeällä harjalla tai kangasmopilla. Seinien puhdistukseen suosittelemme konser-vaattoreita, jotka samalla voisivat kartoittaa seinien kuntoa.